GRANT, Mats, sünd. taluperemehe pojana Vana-Salatsi klk. Orajõe v. 26. II 1836. Õppis läti keele selgeks V.-Salatsi klk.-koolis. Pärast klk.-kooli lõpetamist saadeti ta Pärnu klk. Sauga-Nurme külasse B. Gildenmanni (vt.) juurde eesti keelt õppima. 1853. a. hakkas ta isatalus lapsi õpetama. 1860. a. avati riigi poolt Orajõe vallas kool, kuhu G. õpetajaks valiti. 1867. a. peale täitis G. Treimanni külas köstri kohuseid, pidades pühapäeviti ta oma algatusel ehitatud palvemajas jutlusi. G. suri 20. XII 1884. — G. rikastas meie sentimentalistlikku kirjandust kolme šabloonilise, pisararikka jutukesega, millede ained võttis läti kirjandusest: 1) »Wagga neitsit Mai Roos«, (Tartu, 1865); 2) »Õnne tee«, (ibid. 1866); 3) »Auuwäärt Priiduling ja paha Tiidrik«, (ibid. 1874).

Kampmann, E. van. ilukirj., 92—94.

A. R.

GRANÖ, Johannes Gabriel, sünd. Põhja-Soomes, Lapua klk. 14. III 1882 ukj. kirikuõpetaja pojana, õppis 1900—11 Helsingi ülikoolis, omandas cand. phil. astme 1906, litsentsiaadi astme 1911 ja promoveeris doktoriks 1918. Teotses Helsingi ülikooli maateadusliku instituudi assistendina ja õpetajana Helsingi pedagoogilistel kursustel, 1911. a. peale ka ülikooli dotsendina. Oli vahepeal mitmed aa. uurimisreisidel ja 1919. a. sügisest kuni 1923. a. kevadeni maateaduse-professoriks Tartu ülikoolis; siit peale toimib Helsingi ülikoolis varemini erakorralise ja 1. II 1924 korralise professorina. — G.-t tuleb hinnata ühelt poolt kui rahvusvahelise tähtsusega uurimisreisijat ja maateadlast, teiselt poolt aga kui Eesti ülikoolis ja seltskondlikus elus tagajärjekalt töötanud isikut. G. eriliseks uurimisalaks on Loode-Mongoolia ja Altai, kus ta on toimetanud mitmeid aa. kestnud teaduslikke uurimisretki. Neil kogutud teaduslikust ainesest on G. avaldanud mitmed tähelepanu äratanud arheoloogilised, geomorfoloogilised ja maadeteaduslikud tööd, kuna selle ainese suurem osa ootab alles läbitöötamist ja avaldamist. Viimasel ajal on G. teotsenud peaasjalikult geograafia teadusliku meetodi küsimustega, põhjendades ja arendades n. n. »ümbruseteaduslikku« suunda maateaduses. — Tartu ülikooli professorina on G. teeneks maateaduse-õpetuse organiseerimine ülikoolis ja sellega ühenduses geograafiakabineti korraldamine ning moodsaid teaduslikke nõudeid rahuldavale tasemele tõstmine. Peale otsese õppetegevuse on G. suure hoole ja harrastusega töötanud Eesti maateadusliku uurimise ja tundmaõppimise alal. Asudes 1920. a. Eesti Kirj. Seltsi kodu-uurimise toimkonna etteotsa juhtis ta toimkonda tegelikke tagajärgi andvale tööle, võites toimkonnale poolehoidu vabariigi valitsuse ja ülikooli ringides ning õhutades üliõpilasi tegelikust kodu-uurimise tööst osa võtma. Sama tagajärjekaks algatuseks on G. poolt ühes ülikooli ja Tartu linnavalitsusega 1921. a. asutatud Tartu linna uurimise toimkond. G. oli m. s. ka Tartu ülikooli teadusliku väljaande *Acta et Commentationes* esimene toimetaja ja mitmete teaduslikkude seltside liige. — G. tähtsamad kirjatööd: »Beitr. zur Kenntnis d. Eiszeit in der nordwestl. Mongolei etc.«, (Fennia 28., 1910); *Les formes du relief dans l'Altaï russe et leur génèse.* (Fennia 40., 1917); »Altai« I, II (Helsinki, 1919—21); »Geograafia kui teadus ja ülikooli aine« (Tartu, 1920); »Eesti maastikulised üksused« (Loodus 1922); »Maastikuteaduse ülesanded ja maastiku vormide süsteem«, (Loodus 1924); »Ümbrus maateaduse uurimisesemena«. (Loodus 1924).

Loodus 1922, lk. 306—08. *A. T.*

GREFENTHAL, Bartholomäus, kroonik. G.-i isiku kohta pole pea mingisuguseid teateid. Arvat. oli ta sugulane Marcus G.-iga, kes oli Brandenburgi markkrahvi Albrechti ja hiljemini tema venna, Riia ppiiskopi Wilhelmi teenistuses. Nähtavasti saigi kroonikakirjutaja samalt Marcuselt rea rohkearvulisi dokumente oma kroonika jaoks; võib olla, et selle koostamisest ka Marcus ise osa võttis. G.-ilt on säilinud Liivi ajaloo-kirjanduses kroonika, mis ära trükitud *Mon. Liv. Ant. V.* See kroonika, mis vanemat Liivi ajalugu (kuni XV a. s. lõpuni) käsitlevas osas on vähese väärtusega kompilatsioon, täis rohkearvulisi eksimusi, esitab XVI a. s. alult peale ärakirjus rea tähelepanu-väärilisi algdokumente, kuna 1524—27. a. koosneb ainult viimaseist. Selles algdokumentide rohkuses ongi peaasjalikult G.-i kroonika väärtus. Kroonika on koostatud Riia ppiiskopile sõbralikus vaimus.

Recke-Napiersky II; Beise I; *Mon. Liv. Ant. V.* *H. Kr.*

GREIFFENHAGEN, Otto, järgmise poeg, sünd 20. VI 1871, õppis 1889—91 Tartu ning 1891—95 Bonni ülikoolis, kus ta a. 1897 ülikooli lõpetas; alates 1. III 1900 on G. Tallinna linna-arhivaar, teotsedes ühtlasi Tallinna keskkooles õpetajana. Aa. 1920—21 oli G. arhiivkomisjoni liikmeks; ta on teotsenud ka Tallinna saksa lehtede kaastöölisena, eriti muusika alal. Selle kõrval on G. tegemist teinud Baltimaade, eriti Eestimaa ja Tallinna, kesk-ajaloo kui ka Hansa ajaloo uurimisega, mille tulemuseks rida kirjutisi. G.-i töist mainitagu: »Die Wappen Revals« (Tallinna, 1914); »Der Charakter unserer heim. Reformation« (1924); »Das Tagebuch des Peter v. Halle« (Beiträge XI, 1. 2, 1925).